

ส่วนที่ 4

มาตรการ

และผลการดำเนินงานส่งเสริม SMEs

สรุปผลการดำเนินงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลาง
และขนาดย่อมปีงบประมาณ 2550-2552
ตามกรอบแผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลาง
และขนาดย่อม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2550-2554)

บทที่ 8

สรุปผลการดำเนินงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลาง
และขนาดย่อมปีงบประมาณ 2550-2552
ตามกรอบแผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลาง
และขนาดย่อม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2550-2554)

8.1 ภาพรวมกิจกรรมและโครงการด้านการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จำแนกตามแหล่งที่มาของงบประมาณ

8.1.1 งบประมาณตามแผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (งบประมาณ ในกองทุนส่งเสริม SMEs)

จากการรวบรวมผลการดำเนินกิจกรรมและโครงการด้านการส่งเสริม SMEs ตามยุทธศาสตร์ของ
แผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ฉบับที่ 2 ในส่วนของงบประมาณตามแผนปฏิบัติการ
ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (งบประมาณในกองทุนส่งเสริม SMEs) พบว่าในระหว่าง
ปีงบประมาณ 2550-2552 มีจำนวนกิจกรรมและโครงการรวมทั้งสิ้น 238 โครงการ ใช้งบประมาณดำเนินการ
รวมทั้งหมด 3,833.49 ล้านบาท จำแนกเป็นกิจกรรม/โครงการในปีงบประมาณ 2550 จำนวน 125 โครงการ
วงเงินงบประมาณ 2,156.93 ล้านบาท กิจกรรม/โครงการในปีงบประมาณ 2551 จำนวน 73 โครงการ วงเงิน
งบประมาณ 1,022.74 ล้านบาท และกิจกรรม/โครงการในปีงบประมาณ 2552 จำนวน 40 โครงการ วงเงิน
งบประมาณ 653.83 ล้านบาท

ในด้านจำนวนหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินงานด้านการ
ส่งเสริม SMEs ภายใต้งบประมาณตามแผนปฏิบัติการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (งบประมาณ
ในกองทุนส่งเสริม SMEs) ในระหว่างปีงบประมาณ 2550-2552 นั้น พบว่ามีจำนวนหน่วยงานภาครัฐและ
เอกชนที่มีการริเริ่มและดำเนินกิจกรรม/โครงการในการส่งเสริม SMEs รวมทั้งสิ้น 88 หน่วยงาน ซึ่งสามารถ
จำแนกเป็นในปีงบประมาณ 2550 มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนดำเนินกิจกรรม/โครงการด้านการส่งเสริม
SMEs จำนวน 38 หน่วยงาน ในขณะที่ในปีงบประมาณ 2551 มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนดำเนินกิจกรรม/
โครงการด้านการส่งเสริม SMEs จำนวน 18 หน่วยงาน และในปีงบประมาณ 2552 มีหน่วยงานภาครัฐและ
เอกชนดำเนินกิจกรรม/โครงการด้านการส่งเสริม SMEs จำนวน 32 หน่วยงาน

8.1.2 งบประมาณตามแผนการดำเนินงานด้านการส่งเสริม SMEs โดยหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน อื่นๆ (งบประมาณนอกกองทุนส่งเสริม SMEs)

จากการรวบรวมผลการดำเนินกิจกรรมและโครงการด้านการส่งเสริม SMEs ตามยุทธศาสตร์ของแผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ฉบับที่ 2 ในส่วนของงบประมาณตามแผนการดำเนินงานด้านการส่งเสริม SMEs โดยหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอื่นๆ (งบประมาณนอกกองทุนส่งเสริม SMEs) พบว่าในระหว่างปีงบประมาณ 2550-2552 มีจำนวนกิจกรรม/โครงการรวมทั้งสิ้น 181 โครงการ ใช้งบประมาณรวมทั้งหมด 6,030.20 ล้านบาท จำแนกเป็นกิจกรรม/โครงการในปีงบประมาณ 2550 จำนวน 55 โครงการ วงเงินงบประมาณ 2,312.78 ล้านบาท กิจกรรม/โครงการในปีงบประมาณ 2551 จำนวน 76 โครงการ วงเงินงบประมาณ 2,131.45 ล้านบาท และกิจกรรม/โครงการในปีงบประมาณ 2552 จำนวน 50 โครงการ วงเงินงบประมาณ 1,585.98 ล้านบาท

ในด้านจำนวนหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีบทบาทในการสนับสนุนการดำเนินงานด้านการส่งเสริม SMEs ภายใต้งบประมาณตามแผนการดำเนินงานด้านการส่งเสริม SMEs โดยหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอื่นๆ (งบประมาณนอกกองทุนส่งเสริม SMEs) ในระหว่างปีงบประมาณ 2550-2552 นั้น พบว่ามีจำนวนหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่มีการริเริ่มและดำเนินกิจกรรม/โครงการในการส่งเสริม SMEs รวมทั้งสิ้น 93 หน่วยงาน ซึ่งสามารถจำแนกเป็นในปีงบประมาณ 2550 มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนดำเนินกิจกรรม/โครงการด้านการส่งเสริม SMEs จำนวน 29 หน่วยงาน ในขณะที่ในปีงบประมาณ 2551 มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนดำเนินกิจกรรม/โครงการด้านการส่งเสริม SMEs จำนวน 34 หน่วยงาน และในปีงบประมาณ 2552 มีหน่วยงานภาครัฐและเอกชนดำเนินกิจกรรม/โครงการด้านการส่งเสริม SMEs จำนวน 30 หน่วยงาน

8.2 สรุปผลการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ภายใต้ยุทธศาสตร์แผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2550-2554)

8.2.1 มิติด้านการพัฒนาบุคลากร

จากการรวบรวมผลกิจกรรม/โครงการด้านการพัฒนาบุคลากร SMEs ระหว่างปี 2550-2552 ทั้งในส่วนที่เป็นเจ้าของกิจการและแรงงาน พบว่ามีบุคลากรทั้งที่เป็นผู้ประกอบการและแรงงานได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ ทั้งในรูปแบบของการฝึกอบรม การสัมมนา และการพัฒนาทักษะและความเชี่ยวชาญรวมทั้งสิ้น 1,429,481 คน โดยเป็นผลมาจากกิจกรรมและโครงการด้านการส่งเสริมบุคลากรในสถานประกอบการวิสาหกิจ SMEs ในปี 2550 รวม 771,659 คน (ร้อยละ 54.10) จากกิจกรรมและโครงการด้านการส่งเสริมบุคลากรในสถานประกอบการวิสาหกิจ SMEs ในปี 2551 รวม 621,741 คน (ร้อยละ 43.59) และจากกิจกรรมและโครงการด้านการส่งเสริมบุคลากรในสถานประกอบการวิสาหกิจ SMEs ในปี 2552 จำนวน 33,081 คน (ร้อยละ 2.32) ของจำนวนบุคลากรรวมทั้งได้รับการพัฒนาทั้งหมด ตามลำดับ

และเมื่อพิจารณาผลการส่งเสริม SMEs ด้านการพัฒนาบุคลากรตามปีงบประมาณ 2550-2552 สามารถสรุปภาพรวมการพัฒนาดังกล่าว ดังนี้

(1). การพัฒนาบุคลากรในปี 2550 มีจำนวนบุคลากร SMEs ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ การพัฒนาทักษะ และความชำนาญรวมทั้งสิ้น 771,659 คน ในจำนวนนี้เป็นผลจากกิจกรรม/โครงการภายใต้แผนปฏิบัติการส่งเสริม SMEs ปี 2550 (งบประมาณในกองทุนส่งเสริม SMEs) จำนวน 20,320 คน และจากกิจกรรม/โครงการที่ดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานด้านการส่งเสริม SMEs โดยหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอื่นๆ (งบประมาณนอกกองทุนส่งเสริม SMEs) จำนวน 751,339 คน

(2). การพัฒนาบุคลากรในปี 2551 มีจำนวนบุคลากร SMEs ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ การพัฒนาทักษะและความชำนาญรวมทั้งสิ้น 621,741 คน ในจำนวนนี้เป็นผลจากกิจกรรม/โครงการภายใต้แผนปฏิบัติการส่งเสริม SMEs ปี 2551 (งบประมาณในกองทุนส่งเสริม SMEs) จำนวน 2,896 คน และจากกิจกรรม/โครงการที่ดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานด้านการส่งเสริม SMEs โดยหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอื่นๆ (งบประมาณนอกกองทุนส่งเสริม SMEs) ในปี 2551 จำนวน 618,845 คน

(3). การพัฒนาบุคลากรในปี 2552 มีจำนวนบุคลากร SMEs ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ การพัฒนาทักษะและความชำนาญรวมทั้งสิ้น 33,081 คน ในจำนวนนี้เป็นผลจากกิจกรรม/โครงการภายใต้แผนปฏิบัติการส่งเสริม SMEs ปี 2552 (งบประมาณในกองทุนส่งเสริม SMEs) จำนวน 4,953 คน และจากกิจกรรม/โครงการที่ดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานด้านการส่งเสริม SMEs โดยหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอื่นๆ (งบประมาณนอกกองทุนส่งเสริม SMEs) ในปี 2552 จำนวน 28,128 คน

8.2.2 มิติด้านการพัฒนาวิชาชีพ

จากการรวบรวมผลกิจกรรม/โครงการด้านการพัฒนาวิชาชีพ SMEs ระหว่างปี 2550-2552 พบว่ามีวิชาชีพ SMEs ได้รับการพัฒนาและยกระดับประสิทธิภาพและศักยภาพในการดำเนินกิจกรรมทั้งสิ้น 67,463 วิชาชีพ โดยเป็นผลมาจากกิจกรรม/โครงการด้านการเพิ่มศักยภาพและความสามารถของวิชาชีพ SMEs ในปี 2550 จำนวน 10,557 วิชาชีพ (ร้อยละ 15.65) จากกิจกรรม/โครงการด้านการเพิ่มศักยภาพและความสามารถของวิชาชีพ SMEs ในปี 2551 จำนวน 7,211 วิชาชีพ (ร้อยละ 10.69) และจากกิจกรรมและโครงการด้านการเพิ่มศักยภาพและความสามารถของวิชาชีพ SMEs ในปี 2552 จำนวน 49,695 วิชาชีพ (ร้อยละ 73.66) ของจำนวนบุคลากรรวมที่ได้รับการพัฒนาทั้งหมด

และเมื่อพิจารณาผลการส่งเสริม SMEs ด้านการพัฒนาวิชาชีพ ตามปีงบประมาณ 2550-2552 สามารถสรุปภาพรวมการพัฒนาดังกล่าว ดังนี้

(1). การพัฒนาวิชาชีพในปี 2550 มีจำนวนวิชาชีพ SMEs ได้รับการพัฒนาและยกระดับประสิทธิภาพและศักยภาพรวมทั้งสิ้น 10,557 วิชาชีพ ในจำนวนนี้เป็นผลจากกิจกรรม/โครงการภายใต้แผนปฏิบัติการส่งเสริม SMEs ปี 2550 (งบประมาณในกองทุนส่งเสริม SMEs) จำนวน 2,053 วิชาชีพ และจากกิจกรรม/โครงการที่ดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานด้านการส่งเสริม SMEs โดยหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอื่นๆ (งบประมาณนอกกองทุนส่งเสริม SMEs) จำนวน 8,504 วิชาชีพ

(2). การพัฒนาวิสาหกิจในปี 2551 มีจำนวนวิสาหกิจ SMEs ได้รับการพัฒนาและยกระดับประสิทธิภาพและศักยภาพพร้อมทั้งสิ้น 7,211 วิสาหกิจ ในจำนวนนี้เป็นผลจากกิจกรรม/โครงการภายใต้แผนปฏิบัติการส่งเสริม SMEs ปี 2551 (งบประมาณในกองทุนส่งเสริม SMEs) จำนวน 119 วิสาหกิจ และจากกิจกรรม/โครงการที่ดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานด้านการส่งเสริม SMEs โดยหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอื่นๆ (งบประมาณนอกกองทุนส่งเสริม SMEs) จำนวน 7,092 วิสาหกิจ

(3). การพัฒนาวิสาหกิจในปี 2552 มีจำนวนวิสาหกิจ SMEs ได้รับการพัฒนาและยกระดับประสิทธิภาพและศักยภาพพร้อมทั้งสิ้น 49,695 วิสาหกิจ ในจำนวนนี้เป็นผลจากกิจกรรม/โครงการภายใต้แผนปฏิบัติการส่งเสริม SMEs ปี 2552 (งบประมาณในกองทุนส่งเสริม SMEs) จำนวน 5,780 วิสาหกิจ และจากกิจกรรม/โครงการที่ดำเนินงานตามแผนการดำเนินงานด้านการส่งเสริม SMEs โดยหน่วยงานภาครัฐและเอกชนอื่นๆ (งบประมาณนอกกองทุนส่งเสริม SMEs) จำนวน 43,915 วิสาหกิจ

8.2.3 มิติด้านการพัฒนานวัตกรรมและทรัพย์สินทางปัญญา

จากการรวบรวมผลกิจกรรม/โครงการที่มีวัตถุประสงค์ในด้านการประยุกต์ใช้เทคโนโลยี สารสนเทศ นวัตกรรม และผลงานวิจัยและพัฒนา เพื่อพัฒนาศักยภาพ ประสิทธิภาพ และผลิตภาพในการดำเนินธุรกิจ รวมถึงการต่อยอดผลงานวิจัยและการคิดค้นมาเป็นนวัตกรรมเชิงพาณิชย์ของสถานประกอบการวิสาหกิจ SMEs ในแต่ละสาขาธุรกิจระหว่างปี 2550-2552 พบว่ามีจำนวนชิ้นงานด้านนวัตกรรมที่คิดค้นโดยวิสาหกิจ SMEs ในสาขาธุรกิจต่างๆ รวม 133 รายการ จำแนกเป็นชิ้นงานด้านนวัตกรรมที่คิดค้นโดยวิสาหกิจ SMEs จากการเข้าร่วมกิจกรรมและโครงการในปี 2550 รวม 106 รายการ คิดเป็นร้อยละ 79.70 ชิ้นงานด้านนวัตกรรมที่คิดค้นโดยวิสาหกิจ SMEs จากการเข้าร่วมกิจกรรมและโครงการในปี 2551 จำนวน 15 รายการ คิดเป็นร้อยละ 11.28 และชิ้นงานด้านนวัตกรรมที่คิดค้นโดยวิสาหกิจ SMEs จากการเข้าร่วมกิจกรรมและโครงการในปี 2552 จำนวน 12 รายการ คิดเป็นร้อยละ 9.02 ตามลำดับ

8.2.4 มิติด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญ

จากการรวบรวมผลกิจกรรม/โครงการด้านการสนับสนุนปัจจัยเอื้อในการดำเนินธุรกิจสำหรับวิสาหกิจ SMEs ทั้งในเรื่องของการส่งเสริมระบบและเครื่องมือให้เกิดความสะดวกในการใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม การยกระดับความรู้และทักษะบุคลากร การบริหารจัดการระบบข้อมูล การส่งเสริมด้านการเงิน การตลาด และพื้นที่ประกอบการ รวมถึงการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการด้านโลจิสติกส์ การปรับปรุงและพัฒนากฎระเบียบ และการบริหารจัดการงานส่งเสริม SMEs ระหว่างปี 2550-2552 พบว่ามีการสนับสนุนปัจจัยเอื้อในการดำเนินธุรกิจรวมทั้งสิ้น 71 รายการ โดยเป็นผลมาจากกิจกรรม/โครงการที่ดำเนินการในปี 2550 รวม 16 รายการ คิดเป็นร้อยละ 22.54 จากกิจกรรม/โครงการที่ดำเนินการในปี 2551 รวม 14 รายการ คิดเป็นร้อยละ 19.72 และจากกิจกรรม/โครงการที่ดำเนินการในปี 2552 รวม 41 รายการ คิดเป็นร้อยละ 57.75

มาตรการแก้ไข วิกฤตเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับ SMEs

บทที่ 9

มาตรการแก้ไข วิกฤตเศรษฐกิจที่เกี่ยวข้องกับ SMEs

9.1 มาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจระยะแรก (มาตรการเร่งด่วน) ปี 2552

โครงการต่างๆ ในมาตรการกระตุ้นเศรษฐกิจในระยะแรก มีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือและขับเคลื่อนทิศทางเศรษฐกิจทั้ง 4 เรื่อง คือ กระตุ้นการบริโภคภายในประเทศ เน้นกระตุ้นการใช้จ่ายใช้สอยและลดค่าครองชีพของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากภาวะวิกฤติเศรษฐกิจ โดยเฉพาะผู้มีรายได้น้อยและผู้สูงอายุ โดยการเพิ่มรายได้ประชาชนโดยตรง และลดภาระค่าครองชีพ เพิ่มการใช้จ่ายและการลงทุนภาครัฐ เน้นการลงทุนโดยภาครัฐ เพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ เกิดการสร้างงานและรายได้ รวมทั้งพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจในระดับฐานราก และยกระดับคุณภาพชีวิต โดยเฉพาะในเขตพื้นที่ชนบท ช่วยเหลือและส่งเสริมการลงทุนภาคเอกชน เน้นการให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมภาคเอกชนเพื่อลดการเลิกจ้าง กระตุ้นให้เกิดการลงทุนใช้จ่ายเพื่อสร้างงานในระบบเศรษฐกิจ บรรเทาผลกระทบจากภาวะหดตัวของภาคส่งออกและการท่องเที่ยว เน้นการช่วยเหลือภาคส่งออกและการท่องเที่ยวที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากวิกฤติเศรษฐกิจโลก โดยกระตุ้นการท่องเที่ยว และลดความเสี่ยงในการประกอบธุรกิจของผู้ส่งออก

9.2 แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง 2555 ภายใต้แผนฟื้นฟูเศรษฐกิจ ระยะที่ 2 (SP2) : 2553 - 2555⁴

รัฐบาลจัดทำแผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง ซึ่งเป็นโครงการลงทุนภายใต้แผนฟื้นฟูเศรษฐกิจระยะที่ 2 ระหว่าง ปี 2553-2555 (Stimulus Package 2) ภายใต้วงเงินประมาณ 1,431,330 ล้านบาท เพื่อช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจและเพิ่มการจ้างงานอย่างต่อเนื่อง ผ่านการลงทุนของรัฐควบคู่การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว เพื่อส่งเสริมการเติบโตของเศรษฐกิจไทยอย่างยั่งยืนตามแผนการพัฒนา ทั้ง 7 ด้าน ดังนี้

1. ปรับปรุงประสิทธิภาพระบบการกระจายน้ำและพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็กเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้กับภาคเกษตรและอุตสาหกรรม
2. ปรับปรุงระบบคมนาคมขนส่งและโลจิสติกส์ให้ทันสมัยในระดับสากล เพื่อลดต้นทุนและพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางโลจิสติกส์ในภูมิภาค

⁴สำนักนายกรัฐมนตรี

3. เพิ่มศักยภาพในการสร้างรายได้ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
4. พัฒนาศักยภาพของเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว
5. ยกระดับคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ทั้งระบบให้ทันสมัย (Education Modernization Program) การปรับปรุงอาคารเรียน ห้องเรียน ห้องสมุด และห้องปฏิบัติการของโรงเรียนให้มีมาตรฐานเดียวกัน และทันสมัยทั่วประเทศ
6. ปฏิรูปคุณภาพระบบสาธารณสุขเพื่อลดต้นทุนการรักษาพยาบาลในระยะยาว
7. ลงทุนเพื่อการยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตในระดับชุมชนและพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ การดำเนินการตามแผนการกระตุ้นเศรษฐกิจดังกล่าว จะช่วยให้เศรษฐกิจของไทยเติบโตอย่างต่อเนื่อง

9.3 แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง ของกระทรวงอุตสาหกรรม ปี 2553⁵

กระทรวงอุตสาหกรรม ได้ดำเนินโครงการ ตามแผนงบประมาณประจำปี 2553 ภายใต้แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง รวม 4 โครงการหลัก ประกอบด้วย โครงการพัฒนาห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ทดสอบผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม อยู่ภายใต้การดำเนินงานของสำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) เน้นการปรับปรุงและพัฒนาบริการสาธารณะขั้นพื้นฐานที่ทันสมัย และจำเป็นต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคอุตสาหกรรมให้มีการผลิตสินค้าที่มีคุณภาพ โครงการเสริมสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจแก่อุตสาหกรรมอาหารไทย เน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามแนวคิดเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ โครงการส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการส่งเสริมเอสเอ็มอี เน้นการสร้างองค์ความรู้แก่บุคลากร SMEs ส่งเสริมและพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้กับผู้ประกอบการ การสร้างโอกาสทางการตลาด และการพัฒนาฐานข้อมูล โครงการสนับสนุนอุตสาหกรรมเพื่อการสหกรณ์ห้องเย็นและการตลาดกลางผัก ผลไม้ จังหวัดปัตตานี ให้เป็นพื้นที่ตลาดกลางสำหรับซื้อ-ขายแลกเปลี่ยนสินค้า ที่มีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งอบรมสมาชิกสหกรณ์ เพื่อให้มีความรู้และความเชี่ยวชาญในการดำเนินธุรกิจ

⁵กระทรวงอุตสาหกรรม